

ŻYCIE MUZYCZNE W WARSZAWSKIM KOŚCIELE KANONIKÓW
REGULARNYCH POD WEZWANIEM ŚW. JERZEGO W ŚWIETLE
KSIĘGI RACHUNKÓW BRACTWA ANIOŁÓW STRÓŻÓW (1743–1771)

O muzycznej oprawie towarzyszącej bujnemu życiu religijnemu osiemnastowiecznej Warszawy wiemy bardzo niewiele¹. Przyczyną takiego stanu rzeczy są przede wszystkim wybiórczo zachowane i niekompletne źródła historyczne oraz niemal zupełnie utracone na przestrzeni wieków muzykalia. Tym cenniejsze są znaleziska pozwalające chociaż częściowo odpowiedzieć na pytania o kształt i obraz muzykowania w warszawskich kościołach. Takiej wiedzy dostarcza nieznaną szerzej osiemnastowieczną księgą przychodów i wydatków Bractwa Aniołów Stróżów² działającego przy nieistniejącym już kościele kanoników regularnych laterańskich pod wezwaniem św. Jerzego, usytuowanym na Nowym Mieście przy ulicy Świętojerskiej.

Kościół św. Jerzego został ufundowany prawdopodobnie w XIV wieku. Od przynajmniej 1388 r. nadzór nad nim powierzono kanonikom regularnym z Czerwińska³. Ponad pół wieku później, w 1453 r., ufundowano w nim prepozyturę z własnym

1 Temat kapel muzycznych stolicy Polski w tym czasie poruszają m.in.: Jan Prosnak, *Kultura muzyczna Warszawy XVIII wieku*, Kraków 1955; Jan Buba, Anna Szwejkowska, Zygmunt M. Szwejkowski, „Kultura muzyczna u pijarów w XVII i XVIII wieku (dokończenie)”, *Muzyka* 10 (1965) nr 3, s. 20–32, 98–99; Bazyl Jarosław Cendrowicz, „Kultura muzyczna warszawskiego konwentu paulinów w latach 1661–1819”, *Dissertationes Paulinorum* 9 (1996), s. 103–128; Alina Mądry, *Barok. Część druga 1697–1795*, Warszawa 2013 (= *Historia Muzyki Polskiej* 3); Ryszard Mączyński, *Muzyka i teatr. W kręgu kultury zakonnej Warszawy XVII–XIX wieku*, Toruń 2018; Alina Żórawska-Witkowska, „Repertuar muzyczno-teatralny na warszawskim dworze Augusta III (w świetle nowych badań)”, w: *Europejski repertuar muzyczny na ziemiach Polski*, Warszawa 2003, s. 209–224.

2 Archiwum Archidiecezjalne w Warszawie, sygn. 555, [Księga rachunków Bractwa Aniołów Stróżów], rps.

3 Marek Stawski, „Prepozytura czerwińskiego opactwa kanoników regularnych pw. św. Jerzego w Warszawie”, w: *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. Marek Derwich, Anna Pobóg-Lenartowicz, Wrocław–Opole 2000, s. 401–402.

uposażeniem, podlegającą bezpośrednio pod zwierzchnictwo opactwa czerwińskiego, a w miejsce drewnianej budowli postawiono murowaną wraz z zabudowaniami klasztorowymi⁴. Pierwotnie jednonawowa budowla z osobną dzwonnica, w połowie XV w. została przebudowana w stylu późnego renesansu przez warsztat Jana Baptysty Weneccjanina⁵. Zgodnie z regułą zakonu w klasztorze odmawiano godziny kanoniczne, odprawiano msze śpiewane i przestrzegano dyscypliny⁶. Konwent świętojerski, mimo że podlegał Czerwińskowi, zachował sporą samodzielność: zarządzany był zasadniczo wyłącznie przez swojego prepozyta i niezależnie decydował o przyjmowaniu w swoje szeregi nowych braci⁷. W opisie kościoła przywoływanym w 1841 r. czytamy, że

Kościół Śgo Jerzego zbudowany podług dawnej architektury, nie zalecał się ani wielkością, ani okazałą strukturą i grube mury ze skarpami po bokach dźwigały sklepienie w rozmaite ozdoby. Wieża graniasta niezbyt wysoka, Anioł z mieczem umieszczony na szczycie, przeniesiony był po zamknięciu kościoła gdzie starożytne zbierano pomniki⁸.

Opis ten zasadniczo pokrywa się z zachowanymi dziewiętnastowiecznymi szkicami i rysunkami budynku⁹.

Konwent świętojerski pełnił różnorakie funkcje w życiu religijnym stolicy: odprawiano w nim msze w języku włoskim, a położona przy nim nekropolia, znana jako „cmentarz zbójców”, była miejscem grzebania skazańców i samobójców¹⁰. Świadectwem uczestnictwa kanoników w intelektualnym życiu miasta jest pochodzący z 1697 r. druk *Związek za Bogiem y przeciw bogom, w świętym Jerzym w kosciele warszawskim S. Jerzego, na uroczystość Jego* [...] wydany w warszawskiej drukarni oo. pijarów¹¹. Ponadto do obowiązków kanoników świętojerskich należało też prowadzenie parafii w podwarszawskim Borzęcinie¹². Degradacja roli kościoła nastąpiła na początku XIX w. – w trakcie wojen napoleońskich zajęło go wojsko francuskie, a w 1819 r. klasztor uległ kasacji, analogicznie do innych domów zakonnych kanoników laterańskich na tym terenie¹³. W zabudowaniach mieściły się kolejne fabryki, a w 1913 r. ostatecznie zburzono pozostałości kościoła¹⁴.

4 Ibid., s. 403.

5 Ryszard Mączyński, *Ulice Nowego Miasta*, Warszawa 1998, s. 216–217.

6 Zob. np.: Henryk Folwarski, „Poczet opatów kanoników regularnych w Czerwińsku”, *Nasza Przeszłość* 7 (1957), s. 5–31; *Dzieje klasztoru w Czerwińsku*, red. Edward Olbromski, Lublin 1997; Iwona Pietrzkie-wicz, *Biblioteka kanoników regularnych w Krakowie w XV i XVI wieku*, Kraków 2003, s. 23–35.

7 M. Stawski, „Prepozytura czerwińskiego opactwa”, s. 403.

8 „Kościół św. Jerzego. Księża kanonicy regularni”, *Pamiętnik Moralno-Religijny* 1 (1841) nr 1, s. 43.

9 Zob. np.: Józef Ignacy Kraszewski, „Herod-baba. Opowiadanie dziadka”, *Wieniec* 1 (1872) nr 7 z 23 I, s. 5.

10 „Kościół św. Jerzego”, s. 43.

11 Jerzy Franciszek Laskowski, *Związek za Bogiem y przeciw bogom, w świętym Jerzym w kosciele warszawskim S. Jerzego, na uroczystość Jego*, Warszawa 1697.

12 „Kościół św. Jerzego”, s. 43–44.

13 Piotr Paweł Gach, „Kasaty klasztorów kanonickich w XIX stuleciu”, w: *Kanonicy Regularni Laterańscy w Polsce: studia z dziejów Kongregacji Krakowskiej XV–XIX wieku*, red. Zbigniew Jakubowski, Kraków 1975, s. 104–105.

14 „Zburzenie starego kościółka”, *Słowo* 32 (1913) nr 287 z 23 X, s. 4.

O konfraterni działającej przy warszawskim konwencie kanoników regularnych mamy wyłącznie skąpe informacje zawarte w notce na temat kościoła św. Jerzego opublikowanej w *Pamiętniku Moralno-Religijnym* z 1841 roku. Nieznany z nazwiska autor artykułu napisał, że „przy tym kościele było Bractwo Aniołów Stróżów, do którego najwięcej zapisywali się kupcy warszawscy, cudzoziemcy, prowadzący handel wodą i rybacy”¹⁵. Wezwanie bractwa przynależało więc do jednego z najczęstszych nurtów brackich w Rzeczypospolitej¹⁶. Więcej danych na jego temat dostarcza zachowana księga dochodów i wydatków bractwa, która obejmuje lata 1743–71. Z niej dowiadujemy się, że w 1707 r. zapisano sumę 1000 florenów na fundację bracką, z których 600 w 1727 r. zabezpieczono na kamienicy Gryniów, ulokowanej na Krakowskim Przedmieściu naprzeciw kościoła Bernardynów¹⁷. Zawiera pokwitowania za sumy odebrane od – prawdopodobnie – członków organizacji (płci obojga) oraz liczne wydatki, przede wszystkim na jedzenie dla braci i organizację obchodów różnych świąt, zwłaszcza w formie procesji. Pojawiają się też sumy wypłacane księżom, takie jak „na kazania postne kaznodziei”¹⁸. Odnaleźć możemy również zapiski „na msze”, które zamawiano u przedstawicieli innych zgromadzeń zakonnych, m.in. karmelitów i paulinów. Z lektury dowiadujemy się również, że w 1746 r. przeorem bractwa był niejaki Piotr Jachimowicz¹⁹, a do majątku konfraterni należał wówczas dworek na warszawskich Nalewkach²⁰. Wydaje się więc, że w omawianym okresie mogło to być bractwo dość aktywne i dobrze prosperujące.

Jedną z najczęściej pojawiających się kategorii wydatków bractwa jest oprawa muzyczna, która – jak można domniemywać – dotyczyła kościoła św. Jerzego. Wydatki te odnoszą się do zatrudniania oraz wyżywienia kapeli, trębaczy oraz kotlistów. Poza tym dwukrotnie widnieje wynagrodzenie dla organisty. Wypłaty powiązane są najczęściej z obchodami konkretnych świąt – dni wspomnień poszczególnych świętych,

15 „Kościół św. Jerzego”, s. 43.

16 Konfraternie Aniołów Stróżów zaczęły powstawać w Polsce z inicjatywy paulińskiej na początku XVII wieku. W XVIII w. takie bractwa działały przy kościołach parafialnych np. we Włocławku, Izbicy, Kowalu, Trzemesznie, Wietrzychowicach, Beszowej, w klasztorach męskich, np. na Jasnej Górze, a także w klasztorach żeńskich: benedyktynek w Jarosławiu, Chełmie i we Lwowie oraz brygidek w Samborze. W samej diecezji krakowskiej Jerzy Flaga odnotowuje trzydzieści dwie osiemnastowieczne konfraternie Aniołów Stróżów, zob.: Anna Szylar, „Bractwa religijne przy klasztorach żeńskich w XVII i XVIII wieku”, w: *Bractwa religijne w średniowieczu i w okresie nowożytnym (do końca XVIII wieku)*, red. Dominika Burdzy, Beata Wojciechowska, Kielce 2014, s. 173; Dariusz Chyła, „Sieć i wezwania bractw religijnych w archidiecezjach wrocławskim i kruszwickim w XVII–XVIII wieku w świetle wizytacji”, w: *ibid.*, s. 186–194; Wojciech Kęder, „Bractwa religijne na Jasnej Górze w XVII–XVIII wieku”, w: *ibid.*, s. 200; Anna Jabłońska, „Księgi siedemnastowiecznych bractw z Trzemeszna”, w: *ibid.*, s. 208–209; Jerzy Flaga, *Bractwa religijne w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku*, Lublin 2004, s. 107; Szymon Tracz, *Bractwa religijne w dekanacie żywieckim (1598–1772)*, Kraków 2005, s. 40.

17 [Księga rachunków Bractwa Aniołów Stróżów], k. 3r.

18 *Ibid.*, k. 8r.

19 *Ibid.*, k. 4r.

20 *Ibid.*, k. 5v.

które, sądząc z opisów w księdze, były miejscowymi odpustami. Są to dni: św. Filipa i Jakuba (6 V), św. Stanisława (8 V), św. Piotra i Pawła (29 VI), Nawiedzenia NMP (2 VII)²¹, św. Michała (29 IX) i św. Aniołów Stróżów (2 X). Zdarzają się też wydatki nieprzypisane do konkretnego dnia oraz jeden wydatek na trębaczy i doboszów z okazji elekcji brackiej.

Kapela zatrudniana przez bractwo raczej nie była zespołem stałym innego warszawskiego kościoła, jako że w księdze odnotowuje się kwoty dla niesprecyzowanej „kapeli” lub „kapelistów”, podczas gdy z zatrudnianiem konkretnego zespołu niezadko wiązało się odnotowywanie jego proveniencji²². Można zatem przypuszczać, że albo kapelę doraźnie występującą w kościele św. Jerzego stanowili warszawscy muzycy na co dzień pracujący oddzielnie, albo zatrudniano stały zespół świętojerski utrzymywany przez kanoników (jeśli takowy istniał)²³. Wśród wydatków kilkakrotnie pojawia się liczba muzyków: zazwyczaj jedenastu, a raz dwunastu, była to więc zapewne na tyle duża kapela, że mogła wykonywać nawet bardziej rozbudowany obsadowo repertuar. Sporadycznie zdarza się osobne wynagrodzenie dla kapelmistrza, ale zasadniczo wydatek na zespół jest wspólny, nie jesteśmy więc w stanie prześledzić jego składu osobowego. Wysokość wypłacanych kwot jest znacznie zróżnicowana (od kilkudziesięciu groszy do 40 złp), ponadto – oprócz samego wynagrodzenia lub zamiast niego – pojawiają się wydatki na jedzenie i picie dla muzyków. Pewną powtarzalność w tym zakresie można zauważyć tylko w latach sześćdziesiątych, kiedy często występuje suma 24 złp „na fest” dla kapeli za uczestnictwo w obchodach poszczególnych świąt.

Wydatki na trębaczy pojawiają się czasem razem, a czasem zupełnie niezależnie od tych na kapelę. Sumy przeznaczone wyłącznie na trębaczy odnotowane są zwłaszcza przy odpustach ku czci św. Stanisława i na święto Nawiedzenia NMP w latach czterdziestych. Dopiero od 1750 r. rozpoczynają się wpisy dotyczące wspólnego wynagrodze-

21 Aktualnie obchodzony 31 V; data obchodów tego święta uległa zmianie w 1969 r., zob.: *Martyrologium romanum*, <http://www.liturgia latina.org/martyrologium/35.htm>, dostęp 13 II 2023.

22 Zob. np.: Aleksandra Patalas, „O kulturze muzycznej u sióstr norbertanek w Imbramowicach na podstawie kroniki klasztornej (1703–1741)”, w: *Almanach muzykologii krakowskiej: 1911–2011*, red. Małgorzata Woźna-Stankiewicz, Zofia Dobrzańska-Fabiańska, Andrzej Sitarz, Kraków 2016, s. 396–417; Andrzej Edward Godek, „Bractwo Ubóstwa Chrystusowego przy kościele pw. św. Floriana w Krakowie w latach 1501–1949”, w: *Christus vincit. Księga dedykowana Biskupowi Edwardowi Frankowskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. Mariusz Krzysztofiński, Józef Wołczański, Stalowa Wola–Kraków 2017, s. 271–273.

23 Na przykładzie znanych historykom bractw opłacających muzykę można stwierdzić, że istniały różne praktyki w tym zakresie. W krakowskim kościele św. Floriana Bractwo Ubóstwa Chrystusowego zatrudniało różne kapele z okolicznych kościołów, np. Bazyliki Mariackiej i kolegiaty św. Anny, chociaż sam kościół Floriana również posiadał własny zespół; zob. A.E. Godek, „Bractwo Ubóstwa Chrystusowego”, s. 271–273. Z kolei w gidelskim konwencie dominikanów Bractwo Różańcowe korzystało z usług miejscowej kapeli, na co dzień opłacanej przez klasztor, chociaż niekiedy zatrudniano też zespół z pobliskiego Pławna, zob.: Aleksandra Patalas, „Muzyka w sanktuarium Matki Bożej Gidelskiej”, w: *Życie muzyczne w klasztorach dominikańskich w dawnej Rzeczypospolitej*, red. Aleksandra Patalas, Kraków 2016, s. 60–62.

nia dla kapeli i dla trębaczy. Niekiedy pojawia się liczba opłacanych trębaczy – czterech. Można się domyślać, że była to grupa uczestnicząca zwłaszcza w procesjach (być może w przeciwieństwie do kapeli, w której skład wchodziły mniej mobilne instrumenty). W l. 1759–61 trębaczom płacono również „za nowennę”. Z kolei opłaty związane z grą na kotłach w czasie procesji to wydatki na niosących instrumenty i uderzających w nie (często oddzielnie, były to więc osobne funkcje). Zdarzają się również kilkakrotnie wpisy dotyczące naprawy kotłów. W latach sześćdziesiątych używano „dwóch par” kotłów. Uwagę zwraca też fakt, że osobami bębniącymi byli niekiedy chłopcy.

Ostatnią kategorię brackich wydatków na muzykę stanowią koszty zakupu materiałów muzycznych. Te pojawiają się w księdze zaledwie trzykrotnie: w 1753 r. za 1,80 zp zakupiono „książki do śpiewania” (zapewne kancjonały) i „książki na Post do śpiewania”, a w 1759 r. za 7,18 zp jeden kancjonał. Brak natomiast kwot przeznaczanych na repertuar dla kapeli, można więc przypuszczać, że organizowaniem go zajmował się sam zespół, a konkretniej kapelmistrz.

Z informacji zawartych w księdze Bractwa Aniołów Stróżów działającego przy kościele kanoników regularnych laterańskich pw. św. Jerzego w Warszawie możemy wnioskować, że osiemnastowieczne życie muzyczne w tej świątyni było rozbudowane i zróżnicowane. Dzięki funduszom zapewnianym przez bractwo możliwe było zatrudnianie kapeli grającej podczas odpustów, a także trębaczy i kotlistów uświetniających okolicznościowe procesje. Równocześnie warto podkreślić, że sposób organizacji oprawy muzycznej finansowanej przez bractwo zdaje się dość nietypowy dla zgromadzenia kanoników regularnych laterańskich – dotychczas zidentyfikowane kapele przy klasztorach tej kongregacji utrzymywano z funduszy zakonnych²⁴. Nie można wykluczyć, że tak było i w tym przypadku – z pewnością w gestii klasztoru było zatrudnienie organisty, ale nie wiemy, czy istniał zespół grający w trakcie niedzielnych mszy oraz podczas świąt kościelnych, tożsamy lub nie z kapelą opłacaną przez bractwo. Rozstrzygnięcie powyższych kwestii może nastąpić jedynie po odnalezieniu dalszych materiałów źródłowych.

W poniższej tabeli wynotowano wydatki na muzykę obecne w nietytułowanej księdze rachunków Bractwa Aniołów Stróżów. Prawdopodobnie omawianą księgę poprzedzała inna, jako że bractwo istniało w momencie jej założenia już od przynajmniej kilkudziesięciu lat. Data likwidacji konfraterni nie jest znana, nie ma też na ten temat informacji w omawianym źródle. Jest to księga o orientacji pionowej, oprawiona w skórę i zawiera-

24 Mowa przede wszystkim o klasztorach w Czerwińsku, Nasielsku, Krasnem i Kaliszu, zob. np.: Tadeusz Maciejewski, „Rękopisy muzyczne z biblioteki opactwa Kanoników Regularnych w Czerwińsku”, *Muzyka* 33 (1988) nr 2, s. 65–102; Jolanta Bujas-Poniatowska, „Śpiew kapeli w kościele czerwińskim w pierwszej połowie XIX wieku”, *Creare et Cantare* 2 (2022), s. 215–218.

jąca trzydzieści jeden numerowanych kart. W sposób nieregularny przeplatają się w niej przychody i wydatki bractwa za l. 1746–71, z czego za l. 1751 i 1752 jest tylko jeden wpis ogólny, a za l. 1754–58 brakuje rachunków. Niektóre karty są postrzępione, co utrudnia ich odczytanie; brakuje pierwszych dwóch kart (zgodnie z oryginalną foliacją). Księga została zapisana z umiarkowaną starannością, różnymi charakterami pisma; kolejność wpisów jest niezgodna z chronologią, kilkakrotnie zmienia się też orientacja stron.

W niniejszej tabeli zastosowano układ chronologiczny. Wypisy nie powtarzają dosłownie zapisów w księdze, a jedynie przekazują informacje w sposób ujednolicony, nie powielając bardzo licznych błędów ortograficznych (np. „wutka”, „przeny”, „bolki”) i uwspółcześniając słowa niezrozumiałe dla dzisiejszego odbiorcy (np. „trakament”, „frysztyk”).

Rok	Rodzaj wynagrodzenia	Uroczystość	Kwota w złotych	Karta
1746	dla trzech osób z kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	5,20	29r
	na poczęstunek dla całej kapeli – jedenaście osób	św. Piotra i Pawła [29 VI]	8,60	29r
	dla ludzi niosących chorągwie, obraz i kotły oraz bijącemu w kotły	św. Piotra i Pawła [29 VI]	2, 11/2	29r
	dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X] i św. Michała [29 IX]	16	29r
	na trunek dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X] i św. Michała [29 IX]	9,15	28v
1747	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V], św. Stanisława [8 V]	12	28r
	na pieczeń, wódkę i piwo dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V], św. Stanisława [8 V]	4,19	28r
	dla kapeli	św. Apostołów Piotra i Pawła [29 VI]	13,12	16r
	na pieczeń, piwo i miód dla kapeli	św. Apostołów Piotra i Pawła [29 VI]	4,24	16r
	dla niosących obrazy, kotły i dla chłopca bębniącego w kocioł	Nawiedzenie NMP [2 VII]	3	16r
	dla trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	2,20	16r
	na pieczeń i chleb dla kapeli	Nawiedzenie NMP [2 VII]	2,10	16r
	dla kapeli – dwanaście osób	św. Aniołów Stróżów [2 X]	15,60	16v
	na pieczeń, piwo i miód dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	2,24	16v
	dla trębaczy i doboszów	elekcja bracka i siostrzeńska	2,90	16v
	za niespory i wynagrodzenie dla organisty oraz dla innych dobrodziejów	św. Stanisława [8 V]	[brak kwoty]	16v

1748	dla kapeli za dwa odpusty	św. Filipa i Jakuba [6 V], odpust ku czci św. Stanisława [8 V]	15,60	16v
	dla kapelmistrza	św. Piotra i Pawła [29 VI]	13,12	17r
	na poczęstunek dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	4	17r
	dla trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	4	17r
	na pieczeń, piwo i chleb dla trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	3	17r
	na pieczeń i piwo dla trębaczy	św. Michała [29 IX]	0,23	17r
	dla kapelmistrza	św. Michała [29 IX], św. Aniołów Stróżów [2 X]	20,15	17v
1749	na śniadanie dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	2,30	17v
	dla kapelmistrza	św. Filipa i Jakuba [6 V]	13	18r
	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	nieczytelna kwota	6v
	dla kapeli – jedenaście osób	św. Piotra i Pawła [29 VI]	13,12	18r
	na śniadanie dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	2,30	18r
	dla trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	5,21	18r
	dla trębaczy	św. Michała [29 IX]	5,21	18r
	na śniadanie dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	2,30	18v
	dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	15,6	18v
1750	dla organisty	–	2	18v
	na książki do śpiewania	–	1,8	18v
	na kapelę	św. Filipa i Jakuba [6 V]	18	19r
	dla kapeli i trębaczy	św. Stanisława [8 V]	5,20	19r
	dla kapeli	św. Apostołów Piotra i Pawła [29 VI]	18	19r
	na poczęstunek dla kapeli	św. Apostołów Piotra i Pawła [29 VI]	2,16	19r
	dla kapeli za procesję	Nawiedzenie NMP [2 VII]	12,11	19v
	na poczęstunek dla kapeli	Nawiedzenie NMP [2 VII]	0,30	19v
	dla bijących w kotły i noszących je	Nawiedzenie NMP [2 VII]	8,10	19v
	dla kapeli	św. Michała [29 IX]	0,18	19v
	wynagrodzenie dla dziadka „za usługi od sporządzenia kotłów”	św. Aniołów Stróżów [2 X]	26,10	19v
	1753	dla kapeli	–	10
na piwo i chleb pszenny dla kapeli		–	1,80	7r
na piwo dla kapeli i braci		–	0,13	9v
na wódkę i chleb dla trębaczy		–	0,60	10r

1759	za procesję dla trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	5	10r
	na poczęstunek dla trębaczy, kapeli i braci	–	12	10r
	dla trębaczy za nowennę	–	5	10r
	za kancjonał do śpiewania	–	7,18	10r
	na poczęstunek dla kapeli	–	3	10r
	za książki na Post do śpiewania	–	1,8	10r
1760	dla trębaczy, ludzi i na inne potrzeby	Nawiedzenie NMP [2 VII]	20	22v
	na poczęstunek dla trębaczy i braci po procesji	Nawiedzenie NMP [2 VII]	8	22v
	na nowennę dla trębaczy	–	5	22v
	dla kapeli	św. Michała Archaniola [29 IX]	21,80	22v
	dla kapeli i braci	św. Aniołów Stróżów [2 X]	6	22v
1761	na poczęstunek dla kapeli i braci	św. Filipa i Jakuba [6 V]	24	22v
	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	24	23r
	na nowennę dla trębaczy	–	4	23r
	na poczęstunek dla trębaczy i braci	św. Michała Archaniola [29 IX]	5	23r
	dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	24	23r
1762	na poczęstunek dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [5 V]	24	23v
	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	24	23v
	dla czterech trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	10	23v
	dla noszących kotły i obrazy, na pożyczanie światła i innych rzeczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	18	23v
	na poczęstunek dla trębaczy i braci po procesji	Nawiedzenie NMP [2 VII]	5	23v
	dla trębaczy	św. Aniołów Stróżów [2 X]	5	24r
	dla księży i trębaczy	św. Aniołów Stróżów [2 X]	10	24r
	dla kapeli i na inne wydatki	św. Aniołów Stróżów [2 X]	24	24r
1763	na poczęstunek dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	24	24v
	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	24	24v
	na skórę do kotła i oprawienie kotła przez rymarza	św. Piotra i Pawła [29 VI]	6,10	24v
	na stypyły do kotłów	św. Piotra i Pawła [29 VI]	1,80	24v
	na różne potrzeby kapeli	św. Michała Archaniola [29 IX]	24	24v
	dla kapeli na nowennę	św. Aniołów Stróżów [2 X]	5	24v
	dla kapeli i inne wydatki	św. Aniołów Stróżów [2 X]	24	24v

1764	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	24	25r
	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	20	20r
	dla braci i trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	5	25r
	dla kapeli i na inne potrzeby	św. Michała Archanioła [29 IX]	24	25r
	dla kapeli i na inne potrzeby	św. Aniołów Stróżów [2 X]	22	25r
1765	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	21	25r
	dla kapeli i na inne drobne potrzeby	św. Piotra i Pawła [29 VI]	24	25v
	dla kapeli i na inne potrzeby	Nawiedzenie NMP [2 VII]	40	25v
	dla trębaczy	św. Aniołów Stróżów [2 X]	4	25v
	na reparację kotła	–	10	25v
1766	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	25	25v
	dla trębaczy	św. Piotra i Pawła [29 VI]	9	25v
	na poczęstunek dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	6,12	25v
	na smarowanie kotłów	Nawiedzenie NMP [2 VII]	0,6	26r
	na wódkę dla kapeli	Nawiedzenie NMP [2 VII]	0,29	26r
	dla czterech trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	14,23	26r
	dla noszących dwie pary kotłów	Nawiedzenie NMP [2 VII]	2,16	26r
	dla chłopców, którzy bili w kotły	Nawiedzenie NMP [2 VII]	0,26	26r
	dla trębaczy	św. Aniołów Stróżów [2 X]	4	26r
1767	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	22	26r
	dla czterech trębaczy za procesję	Nawiedzenie NMP [2 VII]	12	26r
	dla kapeli, trębaczy i braci	Nawiedzenie NMP [2 VII]	8	26v
	na pieczeń, piwo i wódkę dla kapeli	św. Michała [29 IX]	3	26v
	dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	3	26v
	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	15	26v
1768	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	15	26v
	na przygotowanie kotła	–	10	36v
1769	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	9	27r
	dla trębaczy za procesję	[Nawiedzenie NMP 2 VII]	4	27r
	dla dwóch ludzi niosących kotły	[Nawiedzenie NMP 2 VII]	1	27r
	dla kapeli	św. Michała [29 IX]	9	27r
	dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	18	27r
	na bułki i posiłek dla kapeli	–	1	27r
	na wódkę dla kapeli i gości	–	2,13	27r
	na piwo dla kapeli	–	0,18	27r

1770	dla kapeli	św. Filipa i Jakuba [6 V]	12	27v
	dla kapeli	św. Piotra i Pawła [29 VI]	10	27v
	dla trębaczy za procesję	Nawiedzenie NMP [2 VII]	8	15v
	dla niosących kotły [za procesję]	Nawiedzenie NMP [2 VII]	1	15v
	dla drugiej pary trębaczy	Nawiedzenie NMP [2 VII]	2	15v
	na gorzałkę dla kapeli	św. Michała [29 IX]	1,7	15v
	dla kapeli	św. Michała [29 IX]	18	15v
	na pieczęć dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	2	15v
	na bułki dla kapeli i gości	św. Aniołów Stróżów [2 X]	0,18	15v
	na piwo na śniadanie dla kapeli	św. Aniołów Stróżów [2 X]	1,10	15v
1770/1771	na piwo dla gości i kapeli za pierwsze i drugie nieszpory, wotywę i sumę	–	30	15r
1771	za procesję dla trębaczy i niosących kotły oraz na piwo podczas procesji	Nawiedzenie NMP [2 VII]	7	15r

BIBLIOGRAFIA

- Buba, Jan, Anna Szweykowska, Zygmunt M. Szweykowski. „Kultura muzyczna u pijarów w XVII i XVIII wieku (dokończenie)”. *Muzyka* 10, nr 3 (1965): 20–32.
- Bujas-Poniatowska, Jolanta. „Śpiew kapeli w kościele czerwińskim w pierwszej połowie XIX wieku”. *Creare et Cantare* 2 (2022): 213–232.
- Cendrowicz, Bazyl Jarosław. „Kultura muzyczna warszawskiego konwentu paulinów w latach 1661–1819”. *Dissertationes Paulinorum* 9 (1996): 103–128.
- Chyła, Dariusz. „Sieć i wezwania bractw religijnych w archidiakonatach wrocławskim i kruszwickim w XVII–XVIII wieku w świetle wizytacji”. W: *Bractwa religijne w średniowieczu i w okresie nowożytnym (do końca XVIII wieku)*, red. Dominika Burdzy, Beata Wojciechowska, 183–195. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2014.
- Dzieje klasztoru w Czerwińsku*. Red. Edward Olbromski. Lublin: Lubelska Oficyna Wydawnicza, Polskie Towarzystwo Historyczne 1997.
- Flaga, Jerzy. *Bractwa religijne w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2004.
- Folwarski, Henryk. „Poczet opatów kanoników regularnych w Czerwińsku”. *Nasza Przeszłość* 7 (1957): 5–31.
- Gach, Piotr Paweł. „Kasaty klasztorów kanonickich w XIX stuleciu”. W: *Kanonicy Regularni Laterańscy w Polsce: studia z dziejów Kongregacji Krakowskiej XV–XIX wieku*, red. Zbigniew Jakubowski, 73–98. Kraków: [b.wyd.] 1975.
- Godek, Andrzej Edward. „Bractwo Ubóstwa Chrystusowego przy kościele pw. św. Floriana w Krakowie w latach 1501–1949”. W: *Christus vincit. Księga dedykowana Biskupowi Edwardowi Frankowskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. Mariusz Krzysztofiński, Józef Wołczański, 253–275. Stalowa Wola–Kraków: Urząd Miasta Stalowej Woli–Fundacja Uniwersytecka, 2017.

- Jabłońska, Anna. „Księgi siedemnastowiecznych bractw z Trzemeszna”. W: *Bractwa religijne w średniowieczu i w okresie nowożytnym (do końca XVIII wieku)*, red. Dominika Burdzy, Beata Wojciechowska, 207–220. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2014.
- Kęder, Wojciech. „Bractwa religijne na Jasnej Górze w XVII–XVIII wieku”. W: *Bractwa religijne w średniowieczu i w okresie nowożytnym (do końca XVIII wieku)*, red. Dominika Burdzy, Beata Wojciechowska, 197–206. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2014.
- Maciejewski, Tadeusz. „Rękopisy muzyczne z biblioteki opactwa Kanoników Regularnych w Czerwińsku”. *Muzyka* 33, nr 2 (1988): 65–102.
- Martyrologium romanum*, <http://www.liturgiaitalina.org/martyrologium/35.htm>, dostęp 13 II 2023.
- Mączyński, Ryszard. *Muzyka i teatr. W kręgu kultury zakonnej Warszawy XVII–XIX wieku*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2018.
- Mączyński, Ryszard. *Ulice Nowego Miasta*. Warszawa: Veda, 1998.
- Mądry, Alina. *Barok. Część druga 1697–1795*. Warszawa: Sutkowski Edition, 2013 (= Historia Muzyki Polskiej 3).
- Patalas, Aleksandra. „Muzyka w sanktuarium Matki Bożej Gidelskiej”. W: *Życie muzyczne w klasztorach dominikańskich w dawnej Rzeczypospolitej*, red. Aleksandra Patalas, 44–75. Kraków: Musica Iagellonica, 2016.
- Patalas, Aleksandra. „O kulturze muzycznej u sióstr norbertanek w Imbramowicach na podstawie kroniki klasztornej (1703–1741)”. W: *Almanach muzykologii krakowskiej: 1911–2011*, red. Małgorzata Woźna-Stankiewicz, Zofia Dobrzańska-Fabiańska, Andrzej Sitarz, 396–417. Kraków: Musica Iagellonica, 2016.
- Pietrkiewicz, Iwona. *Biblioteka kanoników regularnych w Krakowie w XV i XVI wieku*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2003.
- Prosnak, Jan. *Kultura muzyczna Warszawy XVIII wieku*. Kraków: PWM, 1955.
- Stawski, Marek. „Prepozytura czerwińskiego opactwa kanoników regularnych pw. św. Jerzego w Warszawie”. W: *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. Marek Derwich, Anna Pobóg-Lenartowicz, 401–406. Wrocław–Opole: Pracownia Badań nad Dziejami Zakonów i Kongregacji Kościelnych „Larhcor”, 2000.
- Szylar, Anna. „Bractwa religijne przy klasztorach żeńskich w XVII i XVIII wieku”, w: *Bractwa religijne w średniowieczu i w okresie nowożytnym (do końca XVIII wieku)*, red. Dominika Burdzy, Beata Wojciechowska, 167–182. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2014.
- Tracz, Szymon. *Bractwa religijne w dekanacie żywieckim (1598–1772)*. Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2005.
- Żórawska-Witkowska, Alina. „Repertuar muzyczno-teatralny na warszawskim dworze Augusta III (w świetle nowych badań)”. W: *Europejski repertuar muzyczny na ziemiach Polski*, 209–224. Warszawa: Związek Kompozytorów Polskich, Biblioteka Narodowa, 2003.

MUSICAL LIFE AT THE CANONS REGULAR CHURCH OF ST GEORGE IN WARSAW
IN LIGHT OF THE ACCOUNTS BOOK OF THE GUARDIAN ANGELS CONFRATERNITY
(1743–1771)

One hitherto unknown centre of musical activity in eighteenth-century Warsaw was the now non-existent Canons Regular church of St George on Świętojerska Street. St George's was the meeting place for the Confraternity of the Guardian Angels, consisting mostly of merchants, which was founded in 1707 or before. The brotherhood's book of accounts for 1746–1771, previously not studied in depth, allows us to draw conclusions concerning not only the organisation itself, but also the funds that it assigned to music. This article analyses the book's records in order to reconstruct a picture of music-making at St George's under the aegis of the confraternity. The analysis divides the expenditure into funds for the ensemble, the trumpeters and the timpanists; there are also individual entries relating to the organist's fees and the purchase of hymn books. The ensemble employed by the confraternity was probably either assembled from Warsaw musicians or else a permanent group of the Canons Regular at St George's. The ensemble, typically made up of eleven musicians, performed mainly at fairs held on the feast days of SS Philip and James, St Stanislaus, SS Peter and Paul, the Visitation of Mary, St Michael, and the Holy Guardian Angels. The four trumpeters and the timpanists, on the other hand, were hired to perform during processions. The recorded expenditure includes the musicians' fees, probably paid in cash, as well as amounts paid for their food; the sums range from small to quite substantial.

The article is accompanied by a chronological list of music-related expenses itemised in the accounts book, together with the names of the feasts embellished by music from the ensemble, the timpanists and the trumpeters.

Translated by Tomasz Zymer

Słowa kluczowe / keywords: Bractwo Aniołów Stróżów / Confraternity of Guardian Angels, kanonicy regularni / Canons Regular, osiemnastowieczna kultura muzyczna / eighteenth-century musical culture, warszawskie kapele muzyczne / music ensembles of Warsaw

Jolanta Bujas-Poniatowska – muzykolożka, filolożka angielska, tłumaczka i redaktorka. Absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, kształciła się również na Cardiff University. Obecnie doktorantka SDNH UJ, pisze rozprawę poświęconą rzymskokatolickiej kulturze muzycznej pierwszego trzydziestolecia XIX w. na terenach polskich. Jej zainteresowania badawcze obejmują religijne życie muzyczne na ziemiach polskich w XVIII i XIX w., recepcję muzyki, źródłoznawstwo oraz edytorstwo muzyczne. Współpracuje m.in. z PWM i NIFC.
jolanta.bujas@doctoral.uj.edu.pl
